

ПРЕДГОВОР

У организацији Српског географског друштва и Географског факултета Универзитета у Београду, одржан је 20. марта 2015. године научни скуп под називом „Академик В. С. Радовановић – знаменити српски антропогеограф“. В. С. Радовановић је био велики ентузијаста на пољу географске науке, дописни члан САНУ, редовни професор Природно-математичког факултета у Београду, оснивач и први директор Етнографског института САНУ, научник и организатор научно-истраживачког рада. Циљ скупа био је да се обележи 120. годишњица његовог рођења и да се баци ново светло на његово научно дело и стваралачка начела којима се руководио.

В. С. Радовановић је рођен 26. априла 1894. у селу Павлици код Рашке, а преминуо је 27. јануара 1957. године у Београду. Учествовао је у Првом светском рату као добровољац и био тешко рањен. Завршио је студије 1921. године и радио као асистент на Географској групи Филозофског факултета у Београду. Када је 1924. године одбранио докторску дисертацију, упућен је 1925/26. за професора географије, етнологије и етнографије у Скопље, где је остао до 1941. године, с краћим прекидом 1925/26. када је радио као ванредни професор у Загребу. Истовремено је обављао дужност хонорарног управника Етнографског музеја. Од 1945. до 1957. г. био је редовни професор на катедри географије Природно-математичког факултета и хонорарни професор на Катедри етнологије Филозофског факултета у Београду. Основао је Етнографски институт САН 1947. и био његов директор до своје смрти 1957. године.

О лику и делу В. С. Радовановића писали су са пуно пијетета и уважавања неки наши познати географи и етнологзи, као што су Б. Дробњаковић (Гл. ЕИ САНУ, књ. VII), Ц. Костић (Гл. ЕИ САНУ, књ. XXI, 1972), П. Влаховић (Гл. Етнографског музеја у Београду, књ. XX), В. Ђурић и М. Костић (Гл. СГД, 1977), М. Васовић (Гл. ЕИ САНУ, 1977), Милка Јовановић (Гл. ЕИ САНУ, 1977) и други.

В. С. Радовановић је почео научну каријеру као геоморфолог и то претежно на терену Македоније (ондашње Јужне Србије). Објавио је неколико радова из геоморфологије као што су: *Терасе на ушћу Тополке у Вардар*, *Мали денудациони облици гнајсног земљишта*, *Један пример зачетних долињских облика*, *Гипсни рељеф Косовраста у долини Радике*, *Младе вулканске појаве и облици* и др. Потом се оријентисао на антропогеографију и етнологију. У свакој од тих области оставио је научно дело вредно једног живота. Његова докторска дисертација под насловом *Тиквеш и Рајец* објављена 1924. у едицији „Насеља“ на 436 страна, спада у најбоље студије класичне Цвијићеве антропогеографске школе. Према речима академика П. Влаховића „Овим радом и многим каснијим Радовановић је отворио но-

ве научне видике и подигао Цвијићеву антропогеографску школу на највиши степен“. Међу врхунска дела у тој категорији спада и његова монографија „Географске основе Јужне Србије“, издата у склопу Споменице 25-годишњице ослобођења Ј. Србије (Скопље, 1937). Концепт за регионална антропогеографска проучавања изложио је у методолошкој студији „Проблеми антропогеографских испитивања Јужне Србије“ (Зб. Радова 3. Конгреса словенских географа и етнографа 1930, Београд, 1932). Српску антропогеографску школу задужио је такође радовима из физичке антропогеографије: *Становништво Земље данас и за последња три столећа*, *Питања горње границе сталних насеља*, *Поводом једног новог прилога питању о променама и развоју географске средине* и уџбеником *Општа антропогеографија*. Такође се бавио питањима географског положаја бивше Југославије (*Југославија, географски положај, унутрашње и спољашње везе*, 1953/54) и Београда (*Географски положај и територијални развој Београда*, Зб. ГИ, св. VII, Бг., 1960).

На пољу етнологије или антропологије објавио је низ антологичких радова, као што су: *Народна ношња у Маријову*, (1936. г., 154 стр., награђена од САН), *О народној храни у Маријову*, *Народна предања о убијању старих људи* (1929/30), *Маријовци у песми, причи и шали*, *Марков мегдан с Мусом – култ народних хероја-заштитника сиротиње раје* (1952), *Култ простонародних црквених ктитора у Ј. Србији* (1927), *Свети Милош Обилић* (1929), *Света Злата Мегленска – јужносрбијански култ девојке народне мученице* (1935), Из области музеологије објавио је радове *Наше старо оружје* и *Народно опхођење према старинама у Ј. Србији*.

В. С. Радовановић је с посебним пијететом и надахнуто писао о свом учитељу Јовану Цвијићу. Његова дела у том домену и данас су непревазиђена и зраче дубином мисли и идеја које залазе у саму суштину Цвијићевог научног подухвата. Међу најбољима те врсте су његови радови *Јован Цвијић и српска антропогеографска школа* (1927), *Национални завет Јована Цвијића* (1929), *Јован Цвијић из перспективе савремене научне мисли* (1953-54), *Јован Цвијић* (1958), *Цвијићева антропогеографска испитивања* (1957) и други. Пратио је научна дешавања у српској антропогеографској школи и објавио рад *Прилози антропогеографској библиографији нашиј*. Такође се бавио организацијом научног рада на терену. Део прикупљене грађе на терену Посавине и Поцерине обрађен је у књизи *Шабачка Посавина и Поцерина*, која је издата постхумно, у којој је направио искорак ка истраживањима културног пејзажа и проблематици животне средине. Као сарадник познате Станојевићеве енциклопедије и Енциклопедије Југославије, написао је низ енциклопедијских одредница. Посебну пажњу је посвећивао редакторском послу, редигујући Гласник, Зборник и Посебна издања Етнографског института и Српски етнографски зборник. Још пре рата је у Скопском научном друштву уређивао Гласник и покренуо Зборник за етнографију и фолклор.

В. С. Радовановић је био један од оних енергичних личности – лидера у науци, који се није бавио науком просто технички, него је зрачио идејама које је образлагао продуховљеним и филигрански истанчаним стилем. Те идеје могу се сажети у само једну реч – јединство! В. С. Радовановић се здушно борио за јединство географије (физичке и друштвене), хармонију човека и природе, за слогу Јужних Словена, за сарадњу међу географима на реализацији Цвијићевог научног и националног завета. Те идеје данас изгледају као донкихотовске, али сада су друга времена и други обичаји. Нема више ни Јужне Србије, ни Југославије, ни јединства српских а камо ли југословенских земаља, а и питања јединства географије и слоге међу географима су за дискусију. Али ипак, дело В. С. Радовановића снагом мисли и лепотом израза зрачи и данас. Он је био један од оних идејних лидера у географији, који је радио на антропогеографизацији географије и хуманизацији антропогеографије и тако снажно покрену научну мисао напред. Због тога се Српско географско Друштво, Географски факултет, Етнографски институт и други, с поштовањем сећају професора В. С. Радовановића и његовог научног дела.

На поменутом научном скупу изложени су следећи радови: *Проф. емеритус Стеван М. Станковић*: В. С. Радовановић о Јовану Цвијићу; *Проф. др Здравко Маријанац*: Сећања на професора Војислава С. Радовановића. *Проф. др Мирко Грчић*: Класична антропогеографија као општегеографска дисциплина по моделу Војислава С. Радовановића; *Проф. др Драгана Радојичић*: Војислав С. Радовановић као први управник Етнографског института САНУ; *Др Десанка Николић*: Војислав С. Радовановић о преношењу народне епске песничке традиције у ликовну зографску уметност; *Проф. др Милован Пецел*: Војислав С. Радовановић и његова антропогеографска проучавања; *Проф. др Милена Спасовски, доц. др Даница Шантић*: Актуелност појава и процеса у развоју становништва регионалног и глобалног карактера у делима Војислава С. Радовановића; *Проф. др Драгутин Тошић и доц. др Марија Мартиновић*: Елементи системског приступа у проучавању насеља у делима Војислава Радовановића и њихова научна актуелност; *Проф. др Мирољуб Милинчић, проф. др Дејан Филиповић*: Допринос професора Војислава Радовановића утемељењу географије животне средине с посебним освртом на уџбеник Антропогеографија; *Проф. др Иван Раткај и мр Микица Сибиновић*: Проучавања Београда у делима Војислава С. Радовановића у контексту његове савремене улоге у геопростору; *Мsc Светлана Мадих*: Однос антропогеографије и етнологије некад и сад; *Мр Драган Ђ. Обрадовић* Антропогеографска испитивања севернобанатског села Бочар по упутствима Војислава С. Радовановића. *Доц. др Драгица Гатарих* је приложила Библиографију радова В. С. Радовановића.

И на крају да парафразирам Канта - онај ко не зна ко је, одакле је кренуо и куда иде, тај вероватно неће знати ни шта му је чинити. Ново вре-

ме доноси нове изазове. Нове парадигме у друштвеној географији данас, као што су моделска парадигма, системски приступ, хуманистички приступ, представљају нове аспекте у ширем контексту научне спознаје, који усложњавају разумевање предмета наше науке и суштину позиције човека у савременом свету. Идући напред, у корак са временом, треба се понекад осврнути уназад, присетити се традиција наше науке и духа или надахнућа наших духовних предака. Један такав поглед у дубину душе наше науке представља и поменути скуп, односно ова публикација, која ће несумњиво много значити новим генерацијама да нађу инспирације да истрају на свом путу у науци и мудрости да адекватно одговоре на изазове свог времена.

Уредник
Проф. др Мирко Грчић